

## **SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 22/2012 vp**

**Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityötä varten (kausityöntekijädirektiivi)**

*Suurelle valiokunnalle*

### **JOHDANTO**

#### ***Vireilletulo***

Suuri valiokunta on 5 päivänä joulukuuta 2012 lähettänyt jatkokirjelmän 1. SM 03.12.2012 asiassa U 33/2010 vp sosiaali ja terveysvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

#### ***Asiantuntijat***

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- erityisasiantuntija Harri Sivula, sisäasiainministeriö

- hallitusneuvos Marja-Terttu Mäkiranta, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Suvi Rasimus, Kansaneläkelaitos
- erityisasiantuntija Hannele Häkkinen, Suomen Kuntaliitto
- ekonomisti Ilkka Kaukoranta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry.

#### ***Viitetiedot***

Valiokunta on aikaisemmin antanut asiasta lausunnon StVL 14/2010 vp.

### **VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ**

#### ***Ehdotus***

Direktiivillä määritetään kausityöntekijöiden maahantulon ja oleskelun edellytykset ja heille kuuluvat oikeudet. Kausityöntekijöitä ovat enintään viidestä yhdeksään kuukaudeksi EU:n alueelle työsuhteeseen tulevat työntekijät, joiden tarpeen määrittelevät vuodenaikojen vaihteluun liittyvät kausiluontoiset tekijät. Oleskelun enimmäispituus voidaan annetun haarukan sisällä määritellä kansallisesti. Maahantulon edellytykset direktiivissä määritellään ainoastaan yli kolmeksi kuukaudeksi tuleville. Heille on myönnettävä joko kausityöntekijän oleskelulupa tai

kansallinen D-viisumi ja valtion niin päättäessä työlupa.

Direktiivin mukaiset oikeudet kausityöntekijät saavat maahantulohetkestä alkaen riippumatta siitä, ovatko he tulleet alle vai yli kolmeksi kuukaudeksi. Direktiivin mainitsemia oikeuksia ovat mm. työehdot, yhdistymisvapaus ja sosiaaliturva. Lähtökohtana kaikkien osalta on yhdenvertainen kohtelu maan omien kansalaisten kanssa.

Kausityöntekijöiden sosiaaliturvasta ja terveydenhuollosta aiheutuvat kustannukset riippuvat kausityöhön tulevien lukumäärästä ja työs-

kentelyajasta. Suomeen tulee vuosittain 9 000—10 000 maatalouden kausityöntekijää, joista suurin osa työskentelee enintään kolme kuukautta. Alle 64-vuotiaan henkilön terveydenhoidon kustannusten arvioidaan vuoden 2016 tasossa olevan keskimäärin 1 522 euroa vuodessa. Näin ollen kustannukset julkisen terveydenhuollon palveluista ja sairausvakuutuksen etuuksista ja korvauksista 10 000 henkilön osalta kolmelta kuukaudelta olisivat 3,8 miljoonaa euroa vuositasolla, josta julkisen terveydenhuollon menot olisivat 3,4 miljoonaa euroa ja sairausvakuutuksen kulut 0,4 miljoonaa euroa.

Harkittavana on valtion osallistuminen kausityöntekijöiden terveydenhuollon kustannusten rahoitukseen. Nykyisin kustannusvastuu on kunnilla, vaikka kausityöntekijöillä ei ole kotikuntaa.

#### ***Valtioneuvoston kanta***

Suomi tukee neuvotteluvaltuutuksen antamista. Suomi poistaa jäljellä olevat varaumansa, jotka liittyvät asumisperusteisen sosiaaliturvajärjestelmän ja direktiivin edellyttämän yhdenvertaisen kohtelun yhteensovittamisesta aiheutuviin ongelmiin.

### **VALIOKUNNAN KANNANOTOT**

#### ***Perustelut***

Direktiiviehdotuksen lähtökohtana on vaatimus kausityöntekijöiden yhdenvertaisesta kohtelusta jäsenvaltion kansalaisten kanssa. Kausityöntekijä saisi direktiivin perusteella yhdenvertaiset oikeudet muun muassa työehtojen, yhdistymisvapauden ja sosiaaliturvan osalta heti maahan tuloista lähtien. Valiokunta pitää tärkeänä kausityöntekijöiden aseman parantamista ja direktiivin pyrkimystä vähentää kausityöntekijöiden syrjintää ja kaltoin kohtelua. Direktiivillä vahvistetaan, että myös kausityöntekijällä on oikeus lakisääteisiin tai sopimusperusteisiin työehtoihin koskien palkkaa, työaika, vuosilomaa ja yleensä työntekijän ja työnantajan välisiä sopimusperusteisia velvoitteita.

Direktiiviehdotuksen vaatimus kausityöntekijöiden yhdenvertaisesta kohtelusta sosiaaliturvan alalla on kuitenkin Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvajärjestelmän kannalta ongelmallinen. Työskentelyyn perustuvan sosiaaliturvan osalta voidaan pitää selvänä, että se kuuluu kausityöntekijöille vastaavin perustein kuin muillekin työssäkäyville. Sen sijaan muun sosiaaliturvan osalta on ongelmallista, ettei vakinaista asumista voitaisi asettaa ehdoksi etuuksien saamiselle. Näin ollen Kelan toimeenpanemat sosiaaliturvaetuudet tulisi myöntää kausityöntekijöille samoin ehdoin kuin Suomessa va-

kinaisesti asuville. Lisäksi terveyspalvelujen osalta yhdenvertaisuusvaatimus tarkoittaisi terveyspalvelujen järjestämistä samoin asiakasmaksuin ja muutoinkin samoin ehdoin ja samassa laajuudessa kuin kunnan vakinaisille asukkaille.

Valiokunta on valtioneuvoston tavoin vastustanut yhdenvertaisuuden ulottamista asumisperusteiseen sosiaaliturvaan silloin, kun työskentely Suomessa on niin lyhytaikaista, ettei vakinaisen asumisen kriteerit täyty.

Valiokunta pitää myönteisenä, että Suomen neuvottelutavoitteena ollut asumisvaatimuksen säilyttäminen on onnistunut perhe-etuuksien ja työttömyysturvan osalta. Kukin jäsenvaltio voisi itse päättää, sovelletaanko yhdenvertaista kohtelua perhe-etuuksiin tai työttömyysetuuksiin. Direktiivi ei siis edellytä, että kausityöntekijät saisivat Suomessa oikeuden lapsilisään ja kotihoidon tukeen tai automaattisesti pääsisivät työttömyysturvan piiriin. Sen sijaan Suomen vaatimusta voimassaolevan sairausvakuutuksen asettamisesta kausityöntekijän maahantulon ehdoksi ei hyväksytty. Tällöin terveyspalvelut olisi sinänsä annettu yhdenvertaisesti, mutta kustannukset olisi katettu työntekijän sairausvakuutuksesta. Kun sairausvakuutusta ei saa vaatia, terveydenhoidon kustannukset jäävät palveluja antavan kunnan vastattaviksi.

Valiokunta huomauttaa, että yhdenvertaisen kohtelun periaate ja sen suhde asumisperusteiseen sosiaaliturvaan on esillä myös muissa maa-hantuloa ja työskentelyä koskevissa direktiiveis-sä, joista osa on jo implementoitavina ja osa vie-lä valmistelussa (mm. yhdistelmälapadirektiivi, yritysten sisällä siirtyviä koskeva direktiivi). Myös niihin sisältyy kysymys siitä, ettei vaki-naisen asumisen kriteeriä voitaisi enää pitää so-siaaliturvan saamisen ehtona direktiiveissä tar-koitetuille henkilöille. Valiokunta huomauttaa, että yksittäisten direktiivien kautta tapahtuva asumisperusteisten etuuksien laajentaminen uu-sille ryhmille on aiheuttamassa ratkaisua vaati-via haasteita nykymuotoisen sosiaaliturvamme sääntelylle sekä järjestelmän taloudelliselle kes-tävyydelle.

Nyt käsiteltävä direktiivi on jo saanut taak-seen jäsenvaltioiden suuren enemmistön. Direk-

tiivi tuleeikin vaatimaan muutoksia kansalliseen lainsäädäntöömme. Valiokunta pitää tärkeänä, että kansallisessa valmistelussa varaudutaan myös muiden valmistelussa olevien eri direktii-vien yhteisvaikutuksiin sosiaaliturvajärjestel-määmme. Valiokunta toistaa myös tässä yhtey-dessä aiemman kantansa, että direktiivejä imple-mentoitaessa kansallisessa lainsäädännössä tu-lee säätää myös valtion vastuusta ulkomaisen työvoiman terveydenhuollon kustannuksista (StVL 4/2010 vp ja StVL 7/2010 vp).

### **Lausunto**

Lausuntonaan sosiaali- ja terveystoimikunta ilmoittaa,

*että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.*

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 2012

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Rehula /kesk  
vpj. Anneli Kiljunen /sd  
jäs. Outi Alanko-Kahiluoto /vihr  
Sanni Grahn-Laasonen /kok  
Arja Juvonen /ps  
Laila Koskela /ps  
Sanna Lauslahti /kok

Merja Mäkilä-Ropponen /sd  
Lasse Männistö /kok  
Hanna Mäntylä /ps  
Annika Saarikko /kesk  
Hanna Tainio /sd  
Anu Vehviläinen /kesk  
Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

## ERIÄVÄ MIELIPIDE

### *Perustelut*

Kausityöntekijät tekevät tärkeää työtä, ja heidän asemaansa on syytä parantaa, jotta heidän työehtonsa toteutuvat yhdenvertaisesti suhteessa muihin samaa työtä tekeviin. Direktiivin toimeenpaneminen edellyttää kuitenkin myös asumisperusteisen sosiaaliturvan ulottamista kausityöntekijöille, vaikka vakinaisen asumisen kriteerit eivät täyty. Tämä on erittäin ongelmallista. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä esitimme seuraavaa lisäystä valiokunnan lausuntoon: "Asumisperusteisen sosiaaliturvajärjestelmämme avaaminen vähä vähältä tuo miljoonien eurojen vuosittaisia lisäkustannuksia, ja pelkona on, että tämä kehityssuunta johtaa pikkuhiljaa sosiaaliturvajärjestelmämme mureneeseen." Direktiivin toimeenpaneminen edellyttää myös, että kausityöntekijöille järjestetään terveyspalvelut samoin ehdoin kuin kunnan vakinaisille asukkaille. Tämä on ongelmallista, sillä kausityöntekijöiden terveyspalveluista aiheutuvat kulut jäävät kuntien asukkaiden maksettaviksi. Kustannusten lankeaminen kunnille on perussuomalaisien mielestä erittäin huono asia.

Jo pitkään on oltu huolissaan unionin toimivallan laajenemisesta sosiaaliturvan alueelle muiden politiikkalohkojen toimivaltasäännösten kautta. Kuten on nähty, Suomen ajama asumisperusteinen sosiaaliturvajärjestelmä jää neuvotteluissa jalkoihin. Suomi ei kuitenkaan ole ainut maa, jonka sosiaaliturvajärjestelmälle tämän kaltaiset direktiivit aiheuttavat ongelmia, ja olisikin syytä selvittää, millä tavoin muut Eu-

roopan unionin jäsenmaat ovat ratkaisseet vastaavat ongelmat. Erityisesti on syytä selvittää, kuinka sosiaaliturvalainsäädäntöämme voitaisiin muuttaa, jotta sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon osalta ei menetetä mahdollisuutta kansalliseen sääntelyyn. On syytä esimerkiksi kartoittaa mahdollisuutta kirjoittaa sosiaaliturvaa koskevat säädökset siten, että oikeus tiettyihin etuuksiin on eri ryhmillä erilainen.

Lisäksi on syytä kiinnittää huomiota työvoiman liikkuvuuden aiheuttamiin terveysriskeihin. Kuten työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on aiemmin antamassaan lausunnossa (TyVL 19/2010 vp) todennut, "maailmanlaajuinen työvoiman liikkuvuus lisää vakavien piilevien tartuntatautien leviämistä ja esiintyvyyttä ja voi pahimmillaan muodostaa Suomessa vakavan kansanterveysriskin". Esimerkiksi tuberkuloosi, joka on Suomessa aktiivisen torjuntatyön ansiosta saatu vähenemään merkittävästi, on muualla maailmassa, kuten Aasiassa ja Afrikassa, vielä hyvin yleinen tauti. Baltian maissakin tuberkuloosia esiintyy huomattavasti enemmän kuin Suomessa, ja siellä ongelmana ovat erityisesti lääkkeitä vastustuskykyiset tautimuodot. Suomessa turvapaikanhakijat seulotaan tuberkuloosin suhteen, mutta työhön tulijoita ei.

### *Mielipide*

Edellä olevan perusteella esitämme,

*että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.*

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 2012

Hanna Mäntylä /ps  
Arja Juvonen /ps  
Laila Koskela /ps